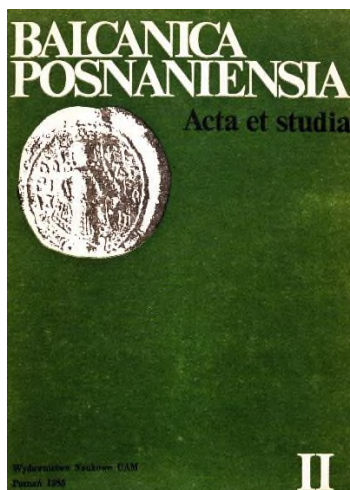

Rek Stanisław, *Geneza tytułu carskiego w państwie zachodniobułgarskim*, „Balcanica Posnaniensia. Acta et Studia” 1985, t. 2, s. 51–58.

<https://doi.org/10.14746/bp.1985.2.5>

<https://pressto.amu.edu.pl/index.php/bp/article/view/54816>

Instytucją przechowującą materiały źródłowe jest Biblioteka Collegium Historicum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

<http://bch.amu.edu.pl>

Zadanie zostało zrealizowane w ramach konkursu „Społeczna odpowiedzialność nauki II – Wsparcie dla bibliotek naukowych”. Projekt zatytułowany „Digitalizacja archiwalnych wydań czasopism naukowych zgromadzonych przez Bibliotekę Coll. Historicum UAM”. Projekt dofinansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Nauki w ramach Programu Społeczna odpowiedzialność nauki II. Wsparcie dla bibliotek naukowych (umowa nr BIBL/SP/0092/2024/02 z dnia 05.12.2024). Całkowita wartość projektu: 247 236,00 zł. Kwota dofinansowania: 220 836,00 zł.

The institution storing the source materials is the Library of the Collegium Historicum of the Adam Mickiewicz University in Poznań.

<http://bch.amu.edu.pl>

The task was carried out within the framework of the competition “Social Responsibility of Science II – Support for Scientific Libraries”. The project entitled “Digitization of archival editions of scientific journals collected by the Library of the Coll. Historicum of Adam Mickiewicz University”. The project was co-financed from state budget funds granted by the Minister of Science within the framework of the Programme Social Responsibility of Science II. Support for Scientific Libraries (agreement no. BIBL/SP/0092/2024/02 of 05.12.2024). Total value of the project: PLN 247,236.00. Amount of co-financing: PLN 220,836.00.

UNIwersytet
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna
Odpowiedzialność
Nauki II

GENEZA TYTUŁU CARSKIEGO
W PAŃSTWIE ZACHODNIOBUŁGARSKIM

STANISŁAW REK

Jest sprawą bezsporną, że w zakresie tradycji państwowych i kościelnych państwo zachodniobułgarskie było spadkobiercą i kontynuatorem Carstwa Presławskiego. Najbardziej prestiżotwórczą częścią tego dziedzictwa był tytuł *basileusa* (cara), którym posługiwali się jego władcy. W carstwie określanym często, a nieprecyzyjnie, mianem państwa Komitopulów po raz pierwszy spotykamy się z charakterystycznym później dla władców Drugiego Państwa Bułgarskiego tytułem „samodrzec”. Występuje on w inskrypcji ostatniego władcy zachodniobułgarskiego z dynastii Komitopulów datowanej na lata 1015/1016¹. Podobnie jak tytuł cara jest odpowiednikiem bizantyńskiego *basileusa*, tak *samodrzec* to słowiańska wersja tytułu *autokrator* używanego obok tytułu *basileus* przez władców bizantyńskich². Z powodu przyjęcia przez władze bizantyńskie teorii, w myśl której władcy państwa zachodniobułgarskiego byli „tyranami”, tj. buntownikami przeciwko władzy cesarza bizantyńskiego, współcześni wydarzeniom pisarze bizantyńscy w odniesieniu do władców zachodniobułgarskich nie używają żadnego z tych tytułów³. Dla określenia ich władzy pisarze ci używają jednak greckiego słowa *basileús*⁴, co potwierdza używanie przez wspomnianych władców tytułu cara jako

¹ J. Zaimov, W. Zaimova, *Bitolski nadpis na Ivan Vladislav samod''rzec b''lgarski. Starob''lgarski pametnik ot 1015/1016 g.*, Sofija 1970, s. 109 - 110 (cytuje dalej: Zaimov, *Bitolski nadpis*).

² Na temat tytułu *autokrator* podstawową pozycją jest artykuł G. Ostrogorskiego, *Autokrator i samodrzec*. Glas Srpske Kraljevske Akademije CLXIV, drugi razred 84, Beograd 1935, s. 122 i nast. przedrukowany w tegoż, *Sabrana Dela*, IV, Wизантија и Sloveni, Beograd 1970, s. 303 nn.

³ Skylitzes nazywa Samuela *mónarchos*. Por. *Ioannis Skylitzae Compendium Historiarum*, rec. I. Thurn, Berlin—New York 1973, s. 329 (cytuje dalej: *Skylitzes*) Kekaumenos określa go mianem *týrannos*: *Cecaumeni Strategikon et incerti scriptoris de officiis regis libellus* ed. W. Wassilewsky et V. Jernstedt, Petropoli 1896, s. 65.

⁴ To znaczy: rządzą. Psellos wspomina np. o *Samuël... kaj ... Aaròn... basileúsantas*: *Michel Psellos Chronographie ou histoire d'un siècle de Byzance (976 - 1077)*, éd. E. Renaud, Paris 1926, s. 77.

słowiańskiego odpowiednika tytułu *basileus*. Cesarzami byli władcy zachodnio-bułgarscy również w oczach Anny Komneny z dumą powołującej się na kolidację swej rodziny z Samuelem, którego wymienia wśród „basileusów” bułgarskich⁶. Również Pop Duklanin, twórca kroniki władców Zety, używa wspominając o władcach z dynastii Komitopulów tytułu *imperator*, łacińskiej wersji tytułu *basileus* lub może tytułu autokratora⁶.

W historiografii spotykamy dwie hipotezy na temat pochodzenia uprawnień rodu Komitopulów do godności carskiej. Pierwsza z nich głosi, że zgodę na koronację otrzymał Samuel od papieża. Wysunął ją uczony francuski G. Schlumberger⁷. Podstawą jej jest korespondencja papieża Innocentego III z władcą Bułgarów i Włachów Kalojanem⁸. Jest to jednak źródło późne. Druga hipoteza, którą ostatnio sformułował historyk bułgarski Michail Wojnow, głosi, iż Samuel nie potrzebował korony od papieża, miał bowiem własnego patriarchę uprawnionego do koronowania go⁹.

Symbolom władzy monarszej były w wiekach średnich insygnia koronacyjne, te zaś Bułgarzy utracili, gdy cesarz bizantyński Jan Tzimiskes potraktował regalia podbitej przez siebie Bułgarii jako łup wojenny. Współczesny triumfowi cesarza w roku 971 kronikarz bizantyński Leon Diakon wspomina w sposób następujący o tych wydarzeniach: „cesarz postawił ikonę Bogurodzicy obejmującej Boga-Człowieka Słowo, którą zdobyto w Myzji, na kuty ze szczerzego złota tron, zaś purpurowe szaty i stemmy Myzów złożył u jej stóp” a po dotarciu do Kościoła Mądrości Bożej złożył „wspaniałą koronę myzyjską (*ἔκπρεπéstaton stéfos*) w darze Bogu jako pierwoplód zwycięstwa, odszedł (następnie — S.R.) do carskiego palacu i po przyprowadzeniu cara Myzów Borysa polecił mu zdjąć oznaki władzy carskiej (*τὰ τῆς βασίλειας παράσημα*). Były to tiara purpurowa obsypana złotem i perłami, purpurowa szata i czerwone obuwie, jego zaś samego obdarzył godnością magistra”¹⁰.

Nieco inaczej, z uwagi na dążeni kronikarza do przedstawienia w sposób poniżający cara Bułgarów, wyglądają te same wydarzenia w ujęciu piszącego u schyłku XI wieku Jana Skylitzesa. Insygnia wymienione przez niego różnią się także od opisanych przez Leona Diakona: „Rozkazał mu (tj. Borysowi II — S. R.) iść przed sobą. Gdy dotarli do tak zwanego Forum... zdjął z Borysa oznaki władzy bułgarskiej (*παράσημά τῆς βουλγαρικῆς βασίλειας*) na oczach

⁶ *Annae Comnenae Alexiadis* (CB), I, Bonnæ 1839, s. 343 (cytuję dalej: *Alexias* — CB).

⁷ *Letopis Popa Duklanina*, izd. F. Sišić, Beograd — Zagreb 1928, s. 324, 330, 342.

⁸ G. Schlumberger, *L'Épopée byzantine à la fin du Xe siècle*, II, Paris 1900, s. 615.

⁹ S. Antoljak, *Samuilovata država*, Skopje 1969, s. 54 - 59.

¹⁰ M. Voynov, *B'lgarskata d'ržavna priemstvenost i Samuilova B'lgarija*, Istoricheski Pregled, 1979, s. 23.

¹¹ *Leonis Diaconi Historia*, ed. B. Hasii, Bonnæ 1828, s. 158 - 159 (cytuję dalej: *L. Diaconi Historia*).

mieszkańców stolicy; były to: korona ze złota (*stéfanos êk chrysoû*), tiara z lnu i czerwone obuwie... następnie złożył Bogu Koronę (*stéfanos*) jako ofiarę i po uczynieniu Borysa magistrem wrócił do pałacu”¹¹. Kilka stron dalej opisując katastrofę, która spotkała armię bizantyńską dowodzoną przez młodego a niedoświadczonego cesarza bizantyńskiego, Bazylego II, z rąk Bułgarów w pobliżu Sredca, Skylitzes zauważa: „Samuel zaś przypuszczając że bezładny odwrót jest, jak to zazwyczaj się zdarza, ucieczką, napadnąwszy znienacka z wrzaskiem i okrzykami wojennymi przeraził Romejów i zmusił do ucieczki, opanował obóz i stał się panem całego jego wyposażenia oraz samego namiotu cesarskiego i insygniów cesarskich (*ka*) *autês tês basilikês skenês ka*) *tôn basilikôn parasémon*)”¹². Wyraz „*paraséma*” w obu wymienionych fragmentach Skylitzesa oznacza insygnia cesarskie, a wymienienie ich zestawu przy abdykacji Borysa II pozwala wnioskować o analogicznym lub zbliżonym składzie zdobyczy Bułgarów. Należy teraz zbadać, co o tym łupie wiadomo innym współczesnym źródłom.

Armeńczyk, Stefan z Taronu, współczesny okresowi panowania Bazylego II i Samuela, wspominając o tej bitwie w swej *Historii Powszechnej* zauważył: „Cała konnica z całością skarbu i ze strojem cesarskim poddała się nieprzyjacielowi”. Jest to tłumaczenie oparte na przekładzie rosyjskim N. Emina z 1864 roku¹³. W analogicznym miejscu przekładu niemieckiego H. Gelzera i A. Burckhardta z 1907 roku „cały skarb” przetłumaczono jako „zdobycz” (*der Beute*), a „strój cesarski” jako „cesarski namiot”¹⁴. Nie jestem w stanie sprawdzić poprawności tego tłumaczenia uchodzącego za lepsze¹⁵. W każdym razie zdobycie namiotu cesarskiego, potwierdzone przez Asochika, uprawdopodobnia treść przekazu Skylitzesa. Cytowany już Leon Diakon wspomina także o zdobyciu cesarskiego namiotu „*tôn basileion archen*”, a także skarbcza (*tôn ploûton*)¹⁶. Kronikarz ów był uczestnikiem pamiętnej dla Bizantyńczyków bitwy, w której omal nie stał się ofiarą „scytyjskiego miecza”.

Można by zapytać, dlaczego przy opisie zdobycia obozu nie wymienił wśród zdobyczy bułgarskich *expressis verbis* insygniów cesarza bizantyńskiego, ale powodem tego mogła być niechęć do przypominania tak bolesnego czy wręcz kompromitującego dla Bizancjum faktu, jakim była utrata regaliów

¹¹ Skylitzes, s. 310.

¹² Skylitzes, s. 331.

¹³ *Stephanos Taronского Asohika po prozvanii Vseobščaja istorija*, perevod N. Emina, Moskva 1864, s. 177 i uw. 1.

¹⁴ *Der Stephanos von Taron armenische Geschichte*. Aus dem altarmenischen übersetzt von H. Gelzer und A. Burckhardt, Leipzig 1907, s. 187.

¹⁵ V. Zlatarski, *Istorija na b'lgarskata d'ržava prez srednite vekove*, 2 ed., Sofija 1971, I, 2, s. 626, uw. 45 (cytuje dalej: Zlatarski, *Istorija*).

¹⁶ L. Diaconi *Historia*, s. 172.

na rzecz nie tak dawno zupełnie złamanych Bułgarów. Inni jednak nie milczeli, i to nie tylko potomkowie pokonanych pod Bramą Trajana, jak na przykład Skylitzes, ale jeszcze bezpośrednio po klęsce, zanim pamięć o bolesnych skutkach klęski zatarła się, niektórzy współcześni. Takim był na przykład Jan Geometres, poeta bizantyński, który w jednej ze swych pieśni umieścił zagadkowe zdanie: „Powiedz to wielkiej duszy Cezara: Istros [tj. Dunaj — S. R.] zagrabił wieniec (*héle stéfanon*) Rzymu”¹⁷. Może to być oczywiście metafora, choć Istros jest niewątpliwie symbolem Bułgarii, a Rzym to Nowy Rzym, a więc Konstantynopol, ale argumentem rozstrzygającym jest tytuł pieśni *Eis tò páthos Romaíon tò én tē Boulgarikē kleisei* (*Na klęskę Romejów w przełęczy bułgarskiej*), co w pełni odpowiada okolicy, w jakiej rozbito armię bizantyńską w pobliżu Sredca. Byłoby dziwne, gdyby żadne źródło bułgarskie niewspominało zdobycia insygniów bizantyńskich, zwłaszcza jeśli te posłużyły, jak uważamy, do koronacji pierwszego władcy państwa zachodniobułgarskiego. We wspomnianym już napisie Iwana Władysława figurują słowa *žavnago jaže i razbiste* dalej znajduje się miejsce zatarte, po czym można odczytać *ja kde že v'zjato by zl*.

Jordan Zaimov, drugi po Władimirze Moszinie badacz, który rekonstruował inskrypcję, podobnie jak Moszin łączył ten fragment z klęską w klisurze, to znaczy z klęską w Bramie Trajana. Cały fragment miał pierwotnie przedstawiać się w sposób następujący: *Samoila [ž[e brata sášta crje samodr]' žav'nago jaže i razbiste[v'' Štiponje Gr'č'ską voiską crje Vasil[ia kde že v'zjato by zl[ato]* po czym następuje zatarty fragment nie odczytany, z którego zachowała się jedynie końcówka wyrazu *foęa*¹⁸, Moszin odczytał jeszcze jedną literę tak, że końcówka przybiera postać *sfoęa* jednak, o ile można sądzić ze zdjęcia, zachowała się tylko końcówka w wersji odczytanej przez Zaimowa¹⁹. Sądzimy, że w nie odczytanym fragmencie wspomina się zdobyte przez Bułgarów insygnia cesarskie.

Potwierdzeniem zabierania insygniów cesarskich na pole bitwy jest świadectwo Anny Komneny, że jej ojciec „Aleksy powierzył im [to jest dowódcom — S. R.] nie tylko oddziały, lecz także wszystkie insygnia cesarskie (*tà tēs basileías parásema hápanta*)”²⁰. Bułgarzy mogli uznać, że insygnia wrogów stanowią ekwiwalent ich własnych zagrabionych przez Bizantyńczyków. Jeżeli jednak przyjąć datację bitwy, wynikającą z przekazu Jahji Antiocheńskiego, arabskiego kronikarza z XI wieku, na 17 sierpnia 986 roku²¹, to wątpli-

¹⁷ *Ioannes Geometres Carmina*, (w:) *Patrologia Graeca*, ed. Migne, t. 106, col. 934.

¹⁸ Zaimov, *Bitolski nadpis*, s. 24 - 28, a zwłaszcza s. 26 - 27.

¹⁹ Artykuł V. Mošina, *Bitoljska ploča iz 1017 godina*, *Makedonski Jazik*, XVII, 1966, był dla mnie niedostępny, cytuję za: Zaimov, *Bitolski nadpis*, s. 14.

²⁰ *Alexias* — CB, I, s. 248.

²¹ W. R. Rozen, *Imperator Vasilij Bolgarobojca*, *Izvēlēnija iz rukopisi Jahji Antiohijskogo*, SPb 1883, s. 20 uw. 170 - 174 (cytuje dalej: Rozen, *Jahja*); *Skylitzes*, s. 346.

we, aby Samuel użył zdobytych insygniów do własnej koronacji. Mógł ich użyć w tym celu jedynie Roman, który, jak dowodził Nicolas Adontz na podstawie przekazu Skylitzesa o jego kapitulacji w Skopje przed cesarzem Bazylim II, porzucił własne imię wstępując na tron bułgarski pod przybranym imieniem swego dziada Symeona²².

Jestem zwolennikiem tej niedostrzeżonej przez historyków hipotezy. Obyczaj zmiany imienia przy obejmowaniu tronu, bardzo częsty w Bizancjum, znany w Bułgarii z dwóch przypadków. Konstantyn Bodin, obwołany carem bułgarskim w Skopje w 1072 roku, przyjął nowe imię Piotra, co poświadcza Kontynuator Skylitzesa²³. Natomiast w Synodiku Borila z 1207 roku znajdujemy świadectwo przyjęcia imienia Piotra przez jednego z Asenidów, Teodora, w osiemdziesiątych latach XII wieku²⁴.

Pozostaje do rozwiązania ostatnia trudność — jeżeli istotnie Roman koronował się zdobytymi insygniami, to między momentem jego powrotu do Bułgarii a chwilą koronacji nie mogło upłynąć zbyt dużo czasu. Istnieją trzy podstawowe przekazy, na podstawie których datować można ucieczkę więzionych w Konstantynopolu, od momentu podboju bizantyńskiego, synów cara Piotra — Borysa II i Romana. Najwcześniejsze źródło, Jahja Antiocheński, umieszcza ich ucieczkę wśród wydarzeń roku 986²⁵. Datację na tej podstawie zakwestionował Wasyl Złatarski dowodząc, że w przekazie tym samo następstwo wydarzeń przeczy tej datacji, gdyż najpierw według Jahji, Roman wspólnie z Komitopulem, który był dowódcą jego wojsk, rozpoczął po powrocie do Bułgarii walkę przeciw Bizancjum, a następnie odbyła się wielka wyprawa Bazylego II zakończona jego porażką. Z przekazu Jahji wynika, zdaniem Złatarskiego, dłuższe współdziałanie Romana z Komitopulem²⁶. Jednakże niezależnie od pewnych niejasności w narracji kronikarza arabskiego, w sposób wyraźny wskazuje on na rok 986 jako datę ucieczki. Dwunastowieczny kronikarz arabski Al-Makin, wzorujący się dość wiernie na kronice Jahji, różni się od niego w opisie powrotu braci — przy umieszczeniu ucieczki pod tą samą datą, co jego pierwowzór — utrzymując, że Borys i Roman zbiegli „w ósmym roku od ich uwięzienia”²⁷. Niestety nie dysponujemy możliwością sprawdzenia, w jaki sposób doszedł on do takiej

²² N. Adontz, *Samuel l'Armenien roi des Bulgares*, Memoires de l'Academie Royale de Belgique, Classe de Lettres, XXXVIII, Bruxelles 1938, s. 26, 43, 45.

²³ Th. Tsoláke, *He synécheja tēs chronografías toū Ioánnou Skylítse (Joannes Skylitzes Continuatus)*, Thessaloniké 1965, s. 164.

²⁴ Cytuję za I. Dujčev, *Proučvanija v"rhu b"lgarskoto srednovekove*, Sofija 1945, s. 53, uw. 1; M. S. Popruženko, *Sinodik carja Borila*, Sofija 1928, s. 77, § 91.

²⁵ Rozen, *Jahja*, s. 20.

²⁶ Złatarski, *Istorijsa*, I, 2, s. 620.

²⁷ Cytuję za V. G. Vasiljevskij, *K istoriji 976 - 986 godov (iz Al Makina i Geometra)*, Žurnal Ministerstva Narodnog Prosvešćenija 1876, s. 137 - 138.

informacji, która kłóci się w sposób zasadniczy z datami uwięzienia członków rodu carskiego, przekazanymi przez inne źródła, tj. rokiem 971, zwłaszcza że przyjmuję, iż data 979/80 wynikająca z przyjęcia jego datacji, nie jest żadnym przełomem w dziejach Bułgarii²⁸. Wreszcie przekaz Michała Dewolskiego uzupełniającego rękopis Skylitzesa, który jako *terminus post quem* ucieczki braci podał datę śmierci cesarza Jana Tzimiskesa 11 stycznia 976 roku²⁹, zawiera istotną wskazówkę. Dodaje on, że stało się to, gdy Skleros zbuntował się, a ich krewny Bazyli (tj. cesarz Bazyli II — S. R.) wyruszył do twierdz trackich³⁰. Jeżeli przyjmiemy, że chodzi w tym wypadku o pierwszy bunt Sklerosa, utracimy możliwość logicznego wytłumaczenia okoliczności związanych z ucieczką i koronacją Romana, bowiem przyjmując za Jahją grudzień 986 roku jako datę wybuchu buntu Sklerosa³¹, możemy z dużym prawdopodobieństwem przypuszczać, że działający w XII wieku biskup bułgarskiego Dewolu Michał mógł opierać się na nie zachowanych źródłach kronikarskich, które wiązały ucieczkę braci z buntem Sklerosa (sądzimy, że dotyczy to drugiego buntu), który — podobnie jak bitwa w Bramie Trajana — miał miejsce w drugiej połowie 986 roku³². O tym, że Roman zbiegł do Bułgarii przed bitwą w Bramie Trajana, świadczy jego udział w niej, potwierdzony innym dodatkiem Michała Dewolskiego³³.

Ponadto korona zdobyta przez Bułgarów obok innych insygniów pochodziła tak samo jak ta, którą koronował Symeona patriarcha Konstantynopola Mikołaj Mistyk³⁴, z Bizancjum i mogła być uznana za odpowiednik utraconej na rzecz Bizantyńczyków korony Symeona.

Wynik naszych rozważań sprowadza się do następujących wniosków:

1. Dwa niezależne od siebie źródła — kronika Skylitzesa i pieśń Jana Geometresa — potwierdzają zdobycie insygniów cesarza bizantyńskiego przez Bułgarów.
2. Nie można wykluczyć, że o tym mówi również należący do opisu bitwy w Bramie Trajana zatarty fragment inskrypcji Jana Władysława.
3. Najwcześniejsze źródło zawierające informację o dacie ucieczki Borysa

²⁸ Por. niżej przypis 32.

²⁹ *L. Diaconi Historia*, s. 176 - 178.

³⁰ *Skylitzes*, s. 329.

³¹ Rozen, *Jahja*, s. 20 - 21.

³² Na temat dyskusji dotyczącej datacji ucieczki Borysa i Romana por. uwagi J. Ferluga (w:) *Vizantijski izvori za istoriju naroda Jugoslavije*, Beograd 1966, III, s. 71 - 75, uw. 19.

³³ *Skylitzes*, s. 331; Zlatarski, *Istorija*, I, 2, s. 639 - 640, uw. 66, zdecydowanie odrzuca utożsamienie wymienionych przez Michała Dewolskiego Aarona i Romana z Janem Władysławem i Gabrielem Radomirem. Pogląd Zlatarskiego potwierdziła informacja z napisu Jana Władysława: Zaimov, *Bitolski nadpis*, s. 33.

³⁴ G. Ostrogorski, *Avtokrator*, s. 122 nn.

i Romana — Jahja ustala ją na 986 rok, podobnie jak datę bitwy w Bramie Trajana, a udział Romana w tejże bitwie potwierdza Michał Dewolski.

4. Zważywszy, że obwołanie carem Romana nie podlega wątpliwości, przypuszczamy, że koronowano go zdobytymi insygniami cesarskimi, co wyłącza konieczność otrzymania korony z rąk papieża.

Uniwersytet Warszawski (Warszawa)

THE GENESIS OF THE TSAR TITLE IN THE WEST-BULGARIAN STATE

Summary

Author of the article tries to prove that the first coronation ceremony in West-Bulgarian State was carried out after the battle of Trajan's Gates in August, 986, when Bulgarians captured Byzantine imperial regalia. It is byzantine historian John Skylitzes, who gives data about these „parásēma”. They were composed of the same or similar elements as regalia which were removed from the dethronised tsar Boris II in Constantinople in 971. It was marked both by Skylitzes and by contemporary historian Leon the Deacon. The other one did not mention the imperial regalia among Bulgarian trophy but he wrote only about „imperial tent” and „treasury”. His contemporary Armenian Historian Stephen of Taron is speaking about „all trophy”. And next contemporary Byzantine poet John Geometres wrote in his verse „About the defeat of the Romans in Bulgarian pass”: „The Danube grabbed crown (stefanos) of Rome”. It is possible that captured regalia were described in the fragment of inscription of the last West-Bulgarian tsar John Vladislav of 1015/1016. Only part of that inscription preserved: kde že v'zjato by zl. Having imperial regalia Bulgarians could perform coronation. It was Roman son of the Bulgarian tsar Peter and not Samuel who was crowned. Roman according to Arab historian Yahya of Antioch escaped from Constantinople in 986. He escaped before the battle of Trajan's Gates, because he was there according to in XII century bishop Michael of Devol. Skylitzes wrote in description of the capitulation of Skopje in 1003 about the same Roman that he was renamed as Symeon. It is forgotten interpretation of N. Adontz that Roman was renamed when he ascended the throne. It is proper to add that also two Bulgarian sovereigns were renamed ascending the throne: Constantine Bodin in 1072 and Theodor in eighties of XII century.